

Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa - Förslag för ett långsiktigt arbete för en god och jämlik hälsa (SOU 2017:4)

(S2017/03553/FS)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors yttrande utgår från regeringens mål att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen samt från regeringens mål att förbättra villkoren för det civila samhället.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor delar slutbetänkandets övergripande utgångspunkter om att arbetet för att skapa mer likvärdiga villkor och förutsättningar för en god och jämlik hälsa ska bedrivas uthålligt och långsiktigt över hela välfärdsområdet.

Det tidiga livets villkor

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ställer sig positiv till slutbetänkandets förslag att utreda hur en sammanhållen barn-, elev- och ungdomshälsovård kan skapas. En sammanhållen barn-, elev- och ungdomshälsovård skulle minska risken för fragmentisering av vården och möjliggöra att unga som är i behov av stöd och vård uppmärksammas i ett tidigare skede än i dagsläget.

Kompetenser, kunskaper och utbildning

MUCF stödjer förslaget att skolhuvudmännen bör utveckla skolan som hälsofrämjande arena genom att bland annat arbeta främjande och förebyggande med gemenskap och trygghet. Myndigheten vill understryka vikten av att huvudmännen tar ansvar för att skolpersonal utvecklar ett normmedvetet förhållningssätt för att främja ungas hälsa. Att skolor bör förbättra och stärka sitt arbete mot kränkningar, sexuella trakasserier och utveckla sitt normkritiska arbete har myndigheten lyft i flera rapporter¹.

¹ Se Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2013). *När livet känns fel*. Stockholm: MUCF. Ungdomsstyrelsen (2012). *Fokus 12 – levnadsvillkor för unga med funktionsnedsättning*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Myndigheten ser positivt på att kommissionen lyft betydelsen av den fria tidens betydelse för individers utveckling av kompetenser och kunskaper och stödjer förslaget att använda skolan som en arena för att introducera fritidsaktiviteter och föreningsliv för barn och unga i samverkan med det civila samhällets organisationer. För många grupper, som unga med begränsade ekonomiska resurser, utrikes födda tjejer, nyanlända, unga hbtq-personer och unga med funktionsnedsättning kan detta vara extra viktigt för att tillgängliggöra föreningslivets möjligheter².

Myndigheten har genom *Temagruppen Unga i arbetslivet*³ identifierat vad unga själva anger som orsaker till skolavhopp och många unga påpekar att en anledning är det bristfälliga stödet i skolan. Myndigheten vill därför understryka vikten i förslaget att skolhuvudmännen säkerställer att ett aktivt, tidigt och systematiskt arbete bedrivs för att främja närvaro och för att förebygga skolmisslyckanden.

Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö

Myndigheten vill påpeka vikten av ett ungdomsperspektiv införlivas i insatser rörande arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö. Myndigheten konstaterar⁴ att unga är överrepresenterade bland dem som drabbas av arbetsmiljörelaterade problem och att en högre andel unga, jämfört med arbetstagare i andra åldrar, upplever att de saknar möjligheter att påverka sin arbetssituation. Myndigheten vill också lyfta gruppen unga som varken arbetar eller studerar och att denna grupp kan behöva mer individinriktade insatser och speciallösningar med kombinationer av till exempel arbete och studier för att etablera sig på arbetsmarknaden. Myndigheten ser positivt på förslaget att regeringen bör undersöka om det går att utöka utbildningarna vid folkhögskolorna i svenska och samhällsorientering för nyanlända i övre tonåren och unga vuxna samt öka det arbetsplatsförlagda inslaget i yrkesprogrammen. Myndigheten vill framhålla att unga nyanlända själva efterfrågar möjligheten att få lära sig språket tillsammans med personer som talar god svenska och även lära sig om samhället av andra som bott här länge. Det handlar alltså om att skapa möten mellan människor och inte bara om att få nya kunskaper⁵. Myndigheten vill även betona vikten av att nyanländas praktik på arbetsplatser har ett tydligt syfte som att den unga ska lära

² Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2014). Fokus 14 - om ungas fritid och organisering. Stockholm: MUCF.

³ Temagruppen Unga i arbetslivet (2013). *10 orsaker till avhopp*.

⁴ Temagruppen Unga i arbetslivet (2017). *Vägar och omvägar till arbetsmarknaden. Långsiktiga perspektiv på ungas etablering och försörjning*

⁵ Temagruppen Unga i arbetslivet (2017). *Unga vill och kan i nytt land*.

sig svenska. Detta innebär då att praktiken måste ha arbetssituationer där den unga får möjlighet att kommunicera på svenska⁶.

Boende och närmiljö

Myndigheten vill lyfta vikten av att synliggöra ungas situation på bostadsmarknaden. MUCF har tidigare synliggjort⁷ att bostadsbristen bland unga har ökat och att unga är en extra utsatt grupp på bostadsmarknaden. Det är därför viktigt att anlägga ett ungdomsperspektiv i samhällsplaneringen och att ungdomsperspektivet införlivas i de föreslagna sociala konsekvensanalyserna på regional och kommunal planering.

Kontroll, inflytande och delaktighet

Slutbetänkandet lyfter att unga under 18 år som saknar rösträtt och därmed tillgång till de formella demokratiska processerna är en särskilt viktig grupp att uppmärksamma. Myndigheten vill betona vikten av att alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar bör ha ett ungdomsperspektiv⁸. Ett ungdomsperspektiv innebär att ungdomar bör betraktas som en mångfald individer, stödjas att bli självständiga, och ha möjlighet att vara delaktiga och ha inflytande. Att låta unga komma till tals och beakta deras åsikter är ett sätt att skapa delaktighet och inflytande för unga.

MUCF ser mycket positivt på förslaget att myndigheten får i uppdrag att utreda vad som hindrar underrepresenterade gruppers deltagande i det civila samhällets organisationer. Myndigheten har lyft ämnet⁹ och påvisat att föreningar i utsatta områden generellt uppfattar sina villkor som sämre än andra föreningar samtidigt som de utför mycket socialt arbete. Dessutom är dessa föreningar ofta bättre på att nå grupper som vanligtvis inte engagerar sig i föreningslivet. Det behövs dock mer kunskap på området.

Myndigheten ser även positivt på förslaget att myndigheten får i uppdrag att fördela bidrag till satsningar inom det civila samhällets organisationer för att motverka strukturer och normer som hindrar mångfald. Ett starkt civilsamhälle en förutsättning för ett samhälle där alla medborgare kan göra sina röster hörda, få inflytande och ökad delaktighet därmed bättre förutsättningar för en god och mer jämlik hälsa.

⁶ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2016). Fokus 16 - Unga nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Stockholm: MUCF.

⁷ Ungdomsstyrelsen (2011). Fokus 11 - om ungas bostadssituation. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

⁸ Regeringens proposition 2013/14:191, *Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande*.

⁹ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2017). *Utvecklingen av ideella föreningars villkor. Civila samhällets villkor 2016 med fokus på ideella föreningar i utsatta områden*. Stockholm: MUCF.

MUCF har i flera rapporter¹⁰ lyft att unga hbtq-personer är mer utsatta för våld och mår sämre än andra unga och ser därför positivt på förslaget att ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ansvara för en regelbunden och strukturerad uppföljning av ojämlikhet i hälsa bland grupper i särskilt utsatt situationer, däribland hbtq-personer.

MUCF välkomnar betänkandets förslag att kommuner och landsting bör verka för att ett icke-diskriminerande förhållningssätt används i vård, skola, omsorg och andra relevanta offentliga verksamheter. I myndighetens *Nationella ungdomsenkät 2015* uppgav 13,9 procent av tjejer och 7,9 procent av killar 16-25 år att de har upplevt kränkningar på grund av diskriminering det senaste halvåret. Myndigheten ser inga större förändringar mellan år 2007 och 2015 i andelen unga som uppger att de har känt sig kränkta på grund av diskriminering¹¹, vilket tydligt visar på nödvändigheten av nya och utökade insatser såväl inom skolans verksamhet som på andra arenor där unga befinner sig.

Ungdomsmottagningar är en viktig verksamhet för att främja ungas hälsa och det är också en verksamhet som lyfts fram och uppskattas av unga själva. Myndigheten har tidigare lämnat förslag att lämplig myndighet bör ges i uppdrag att utforma nationella rekommendationer för ökad kvalitet och likvärdighet i ungdomsmottagningarnas verksamheter¹². MUCF ställer sig positiv till förslaget att kommuner och landsting bör verka för att ungdomsmottagningarna ges långsiktiga förutsättningar att bedriva en jämlik vård.

Myndigheten har i ett flertal rapporter¹³ påpekat vikten att stärka och höja kvalitén på sex- och samlevnadsundervisningen i skolan och välkomnar förslaget att kommuner och landsting bör verka för att sex- och samlevnadsundervisningen i skolan utvecklas.

En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård
MUCF ser positivt på förslaget att regeringen bör utveckla de nationella målen i grund- och specialistutbildningen samt fortbildning för vårdens professioner med tydligare kriterier för bemötandefrågor samt att landsting och kommuner bör öka kunskapen hos beslutsfattare och medarbetare om betydelsen av bemötandet för vårdens insatser och resultat.

¹⁰ Se Ungdomsstyrelsen (2011). *Hon Hen Han*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

¹¹ www.ungidag.se

¹² Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (2015). *Fokus 15 - Unga sexuella och reproduktiva rättigheter*. Stockholm: MUCF.

¹³ Se Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (2015). *Fokus 15 - Unga sexuella och reproduktiva rättigheter*. Stockholm: MUCF, Ungdomsstyrelsen (2013). *Unga och våld – en analys av maskulinitet och förebyggande verksamheter*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen

Myndigheten vill i sammanhanget poängtera att ett normmedvetet bemötande är av stor vikt för att främja ungas hälsa och särskilt unga hbtq-personer hälsa. Många unga hbtq-personer upplever diskriminering i samhället och att de blir bemötta på ett kränkande sätt inom till exempel vården. Det låga förtroendet för samhällets institutioner kan leda till att unga undviker att ta kontakt och söka den vård de behöver¹⁴.

I övrigt har Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor inga synpunkter.

I detta ärende har generaldirektör Lena Nyberg beslutat. Handläggare Anna Westin har varit föredragande. Avdelningschef Pontus Ekstedt har deltagit i den slutliga beredningen av ärendet.

Lena Nyberg
generaldirektör

Anna Westin
handläggare

¹⁴ Se Ungdomsstyrelsen (2011). *Hon Hen Han*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen